

Tammi

**SILLOIN
RAKASTIN
SINUA
ENITEN**

AMY NEFF

**SILLOIN
RAKASTIN
SINUA
ENITEN**

AMY NEFF

Suomentanut Aila Herronen

TAMMI
HELSINKI

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos *The Days I Loved You Most*
ilmestyi Yhdysvalloissa 2024.

Copyright © 2024 by Amy Neff

All rights reserved. No part of this book may be used or reproduced in
any manner whatsoever without written permission.

Without limiting the author's and publisher's exclusive rights,
any unauthorized use of this publication to train generative
artificial intelligence (AI) technologies is expressly prohibited.

Suomenkielinen laitos © Aila Herronen ja Tammi 2025

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-6175-1

Painettu EU:ssa.

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Jonathanille ja istuttamallemme puutarhalle.

”Jos saisin kukan aina kun ajattelen sinua...
voisin kulkea puutarhassani ikuisesti.”

– ALFRED TENNYSON

1. luku

Evelyn

Kesäkuu 2001

Josephin sanat siintävät edessämme, odottamassa. Tartun hänen käteensä, ja minua tyynnyttää kovettumien siihen piirtämä kartta, multa kynsinauhoissa muistona kukkasipulien istuttamisesta iltapäivällä. Sormeni tärisivät hänen otteessaan. Käsiemme yhtymäkohtaan muodostuu hikeä.

Lapsemme istuvat notkolle painuneella sohvalla meitä vastapäätä. He ovat hiljaa. Kaksi lähintä lamppua hehkuu keltaisena varjostimen alla. Joseph napsautti ne päälle, kun huone pimeni eikä kukaan halunnut keskeyttää keskustelua ja nousta sytyttämään kattovaloja. Työhuoneen kahdelle pianolle läikkyvä kuunvalo kimaltelee norsunluunvalkoisilla koskettimilla. Ikkunat ovat avoinna yöhön, joka laskeutui jutellessamme, ja ilma on tunkkainen ja raskas, poikkeuksellisen kuuma Connecticutin myöhäiskevääksi. Huoneen ainoa ääni on kattotuulettimen humina ja aaltojen loiske kulman takaa Bernard Beachilta.

Kun lapset olivat pieniä ja kotimme oli yhä Majatalo Osterinkuori, olohuoneen pöytää peittivät puolivalmiit

palapelit, joissa oli kuvia Uuden-Englannin majakoista. Tänä iltana pöydän täyttävät alkupalat: palajuustot, jotka ovat alkaneet kiiltää ja pehmetä, viinirypäleiden rangat ja pari yksinäistä suolakeksiä lautasilla. Joseph sanoi, ettei kannattanut nähdä vaivaa, mutta Thomas oli tulossa Manhattanilta ensimmäistä kertaa sitten joulun. Poikamme harvinainen vierailu antoi minulle tekosyyän kävellä kaupungin uuteen viini- ja juustokauppaan. Se on vastapäätä Vic's Grindersia, joka on ollut siinä aina siitä lähtien, kun lapsenlapset olivat pieniä ja Joseph löi heille muutaman dollarinsetelin kouraan ja lähetti heidät hakemaan vahapaperiin käärittyjä voileipiä lounaaksi rannalle. Joseph toppuutteli minua lähtemästä, mutta löydän yhä perille, vaikka liikunkin nykyään hitaasti. Tehtävä auttoi minua keskittymään, esti ajatuksia harhailemasta.

Kaikki odottavat vaiti, että Joseph jatkaa pahaenteistä aloitustaan, syytä tämäniltaiselle tapaamiselle. *Meillä on tärkeää asiaa teille kolmelle.*

Violet, perheen kuopus, joka on jo naimisissa oleva aikuinen nainen ja neljän lapsen äiti, istuu veljensä ja sisarensa välissä kuluneella sohvalla. Verhoilin sen uudelleen itse, kun lapset olivat muuttaneet pois kotoa ja majatalo oli suljettu vierailta, mutta siinä on väistämättä himmeitä tahoja lapsenlasten jäljiltä ja täyte on taas painunut kuopalle joka tyynyn keskustassa.

Lapsemme varttuivat täällä Majatalo Osterinkuoressa, niin kuin Josephkin. Ja tavallaan myös minä. Joseph, minä ja veljeni Tommy olimme erottamattomat. Me säntäilimme vähän väliä sisään verkko-ovesta, kunnes Josephin äiti nauroi ja ajoi meidät essuaan huiskimalla etukuistille, pois vieraita häiritsemästä. Vuodet kuluivat ja ennen kuin huomasimmekaan, lapsemme merkitsivät huonevarauksia

täyteen kalenteriin, lakaisivat lattiat ja autoivat minua leikkaamaan ja pyörittelemään taikinasta aamiaissämpylöitä. Lapsenlapsemmekin tekivät osansa ja näyttivät vieraille huoneet, hakivat auringon haalistamat lakanat pyykkinarulta, huuhtelivat hiekan aurinkotuolipinoista kerälle kieputetulla puutarhaletkulla. Majatalo oli aina täynnä, mutta kasvot tulivat ja menivät kuin radion kohina, rakentamamme elämän taustameteli. Vielä nytkään valmistautuessani kertomaan uutisen lapsille en pysty käsittämään, miten tuon kaiken voisi jättää taa. Haluan vain aloittaa uudelleen alusta, yhdessä.

”Tätä ei ole helppo kertoa. En tiedä miten aloittaa...” Joseph takeltaa ja puristaa kättäni tiukasti.

Esikoisemme Jane kiinnittää huomionsa minuun kasvoillaan tulkitsematon ilme. Hän piilotti ennen tunteensa villin hiuspehkonsa taa. Nykyään hiukset on taltutettu ammattimaisesti ja leikattu hartiapituuteen, ja uusi tyyli sopii paremmin yhteen muiden uutisankkureiden kanssa. Janen honteloista raajoista ja pitkästä kaulasta on tullut valtti, ja hän liikkuu opitulla sulokkuudella, joka kömpelöltä teiniltä puuttui. Minun täytyy kääntää katseeni, sillä pelkään kasvojeni paljastavan sen, mitä en ole hänelle kertonut.

Thomas tuijottaa Josephia suu tiukkana viivana. Miten samanlainen ruumiinrakenne heillä onkaan: pituutta lähes 180 senttiä, uimarin leveät hartiat ja kapea vyötärö. Mutta siinä missä Josephin hiukset pysyivät tummina kuusi-kymppiseksi asti ja alkoivat sitten ohentua ohimoilta ja muuttua valkoisiksi, Thomas alkoi harmaantua jo nuorena. Hopeiset haituvat hohtivat valossa tupsulakin alla, kun hän valmistui New Yorkin yliopistosta. Miten totinen hän olikaan, hymyili tuona juhlapäivänäkin vain valokuvia varten.

Hänen kasvonsa näyttävät nyt kaidemmilta kuin jouluna, enkä tiedä, laittavatko he Annin kanssa päivällistä yhdessä vai syökö Thomas yksin työpöytänsä ääressä. Thomasilla on yllään puku, hän tuli tänne kokoustettuaan pitkän päivän muiden johtajien kanssa. Ainoastaan tukahduttava kuumuus sai hänet riisumaan puvuntakin. Hän jopa hikoilee hillitysti. Hikipisarat pysyttelevät hiusrajassa uskaltamatta valua kulmakarvojen alle.

”Minä ja äitinne...” Joseph tasapainottelee reunalla, silmät kyynelissä. En ole varma, saako hän asiaansa sanottua. ”Tehän tiedätte, miten paljon me rakastamme toisiamme ja olemme aina olleet osa toistemme elämää. Ja muistakaa, että me rakastamme kovasti myös teitä kaikkia... Mutta me emme osaa tässä vaiheessa kuvitella elämää ilman toista...” Olen vähällä keskeyttää, ottaa syyt niskoilleni, pelastaa Josephin lasten sydämien särkemiseltä. Meidän lastemme, meidän aikuisiksi varttuneiden vauvojemme, jotka ennen rutistivat polviani takaapäin pullollaan rakkautta ja tarpeita, kömpivät äänekkäästi syliini pääsemättä koskaan tarpeeksi lähelle, mutta kävelivät sitten kouluun ja ajoivat pois, elämään omaa elämäänsä joka ei liittynyt mitenkään meihin, hankkimaan ystäviä, tekemään valintoja ja virheitä, rakastumaan ja unohtamaan, kehot meidän lihaamme ja vertamme toisin kuin heidän sisimpänsä, ja minä ja Joseph koko tuon ajan yhä täällä, kahden hengen saarena, vierivien vuosien eksyttäminä ja hämmentäminä.

Joseph kerää voimia vetämällä henkeä. ”Me emme halua jättää elämämme viimeistä lukua sattuman varaan. Surkeaa ja pitkittynyttä loppua kaikille. Tämä tulee varmasti järkytyksenä ja tuntuu järkyttävältä sanoa se ääneen. Kesti aikansa hyväksyä tämä, mutta se on meidän mielestämme paras ratkaisu...”

”Ja se on...” Thomas johdattelee kärsimättömänä, kun Joseph ei pysty jatkamaan.

”Me aiomme päättää elämämme vuoden kuluttua. Kesäkuussa.” Josephin ääni särkyi.

”Siis... mitä?” Violetin silmät pyöristyivät.

”Me emme halua, että toinen kuolee ennen toista. Me emme halua elää ilman toisiamme... haluamme itse päättää, miten tarinamme päättyy.” Selitys on äskeistä hellempi, mutta Josephin ääni on kärsivä. Hän yrittää parhaansa mukaan keventää lasten taakkaa, piilottaa uutisen rakkauskirjeeseen.

”Mitä?” Thomas kysyy.

”Niin, mitä tämä on olevinaan?” Jane sopertaa ja laskee juoman pöydälle kuin saattaisi tarvita kahta kättä.

”Tämä on meidän viimeinen vuotemme.” Tuntuu epätodelliselta kuulla Josephin lausuvan sanat ääneen, vaikka sanoinkin ne ensin itse hänelle. *Tästä tulee minun viimeinen vuoteni.*

”Et ole tosissasi.” Jane tuijottaa meitä vuorotellen odottaen loppuhuipentumaa.

”Olen minä”, sanon vaikka toivon todella, etten olisi.

”En ymmärrä”, Violet sanoo anovasti.

”Antakaa meidän selittää.” Nojaan lähemmäs lapsia, hivuttaudun sohvan reunalle.

”Selittäkää sitten, sillä tämä on ihan sairasta.” Thomas painaa selkänsä tyynyihin, kauemmas minusta.

”Minä ja isä vanhenemme...”

”Ette te mitään satavuotiaita ole! *Voi helvetti.* Ettehän te ole vielä kahdeksaakymmentäkään”, Jane väittää vastaan. ”Mitä sinä nyt täytätäkään, seitsemänkymmentäkuusiko?”

Tähän aikaan ensi vuonna olen melkein seitsemänkymmentäseitsemän ja Joseph seitsemänkymmentä-

yhdeksän, mutta ei sillä ole merkitystä. ”Sanoin, että me *vanhenemme*. Antakaa minun puhua loppuun.” Yritän pitää hermoni kurissa, vaikka kaikki harjoittelemamme perustelut ovat juuttuneet kielen taa ja kurkku turpoaa tulevasta menetyksestä, kaikesta mistä jäämme paitsi, murheesta, jonka kutsumme turvasatamaamme. Raivostunut Thomas vaihtaa asentoa. ”Me ymmärrämme, että tulee aika, josta ei ole paluuta. Jolloin toinen meistä ei välttämättä enää tunnista toista, emme ehkä pysty huolehtimaan toisistamme emmekä välttämättä edes muista toisiamme. On mahdollista tietää, milloin tuo päivä koittaa, ja on mahdotonta jatkaa elämää ikuisesti samaan malliin. Me olemme eläneet jo pidempään kuin kukaan vanhemmistamme, jos äitiä ei lasketa... Ja te kaikki tiedätte varsin hyvin, miten kamalaa hänen elämänsä oli monen vuoden ajan. Me emme halua sellaista taakkaa teille emmekä toisillemme.”

”Juuri siitä syystä on hoitokoteja! On järkeviä ratkaisuja...” Jane pistää väliin, mutta minä pusken eteenpäin.

”Me emme halua sellaista elämää. Emme halua puoli-naista elämää. Emme halua elää ilman toisiamme”, sanon ja minulta meinaa loppua happi.

”Mitä helvettiä te sitten aiotte?” Thomas ristii kätensä puuskaan.

”Aiomme elää vielä viimeisen vuoden”, Joseph vastaa. ”Vielä yhden vuoden omana itsenäamme, kokonaisina, jotta teille ja lapsenlapsille jää onnellisia muistoja ja me voimme lähteä, kun kaikki on hyvin, sen sijaan, että te kaikki muistaisitte meidät kuihtuneina versioina itsestämme.”

”Ai te muistatte sentään, että teillä on lapsenlapsia”, Jane tuhahtaa.

”Totta kai.” Sanoja on vaikea saada suusta, kyyneleet uhkaavat lähteä valumaan. ”Me olemme ajatelleet tätä paljon.”

Thomas henkäisee ulos nenän kautta. Se on melkein naurahdus.

”Entä me? Mitä meidän pitäisi tehdä ilman teitä?” Violetin puuskahdus ei saa vastakäiuksi kiihkeää kuoroa sisaruksilta, vaan jää roikkumaan kosteaan yöilmaan.

Jane katsoo vuoroin minua ja Josephia ja tuijottaa sitten silmät sirrillä juustolautasta kuin se pimittäisi tietoja. Saatan melkein nähdä, miten hänen aivonsa käsittelevät faktoja, sulattelevat kuulemaansa ja vertaavat sitä tuntemiinsa tosiasioihin, mutta eivät saa tulokseksi käsitettävää syytä.

Joseph hymyilee äärettömän murheellisesti, ja on raastavaa katsella, kun hän yrittää kaapia kokoon voiman ja varmuuden rippeitä. ”Me rakastamme teitä kaikkia. Haluamme tehdä tästä vuodesta juhlan ja viettää paljon aikaa yhdessä perheen kesken.”

”Juhlan?” Thomas toistaa epäuskoisena. ”Okei, mikäs siinä. Unohdetaan kaikki miljoonat kysymykseni – onko toinen teistä kuolemaisillaan tai jotain?”

Hymyilen lempeästi. ”Kaikki kuolevat joskus, Thomas.”

”Heko heko, äiti.”

”Ihan totta. Kuuletteko te?” Jane on paikalleen jäähmetynyt ajokoiran, jonka korvat sojottavat kohti ruohikosta kuuluvaa rapinaa.

Olin luvannut itselleni, etten kertoisi heille. En vielä.

”Äiti.” Janen huomion kiihkeys pistelee kainaloita, ja valot ovat liian kirkkaat.

”Äiti”, Violet toistaa saatuaan hänkin vainun.

Diagnoosini vahvistui loputtomien testien jälkeen ja antoi äänettömälle, salaiselle taistelulleni nimen. Syyn. Se vie minulta muistin, toimintakyvyn, itselleni tutun olemuksen, kyvyn tunnistaa läheiseni. Jokaisen pelon

perimmäinen syy on kahlittu kahteen sanaan. *Parkinso-*
nin tauti. Lääkkeiden pitäisi auttaa, mutta eivät ne auta. Sairaus etenee aggressiivisesti tavoilla, joita lääkärit eivät osanneet odottaa tai selittää. Kuulun potilaiden epäonnimpaan kolmannekseen, jolla on odotettavissa dementian oireita. Painajainen, joka on liiankin tuttu. Äidin vanhainkodin mätänemisen ja valkaisuaineen haju, äiti joka karjui, katosi vuosikymmenten väliin, heitteli esineitä, ei tunnistanut minua. Loppu, joka on vielä tätäkin tuskallisempi.

”Miksi te valehtelette meille?” Jane sivaltaa terävällä syytöksellä kohti.

”Emme me valehtele.” Tartun porsaanreikään, tungen vapisevat sormeni polvien alle.

”Mutta ette taatusti kerro kaikkea.”

”Evelyn”, Joseph myötäilee, ”ehkä he ymmärtäisivät...”

”Ymmärtäisivät mitä?” Violet käännähtää kohti isäänsä.

”Joseph...”

”He saavat sen kyllä selville...” Kertomatta jättämisen taakka painaa Josephin hartiat kasaan. Tähän saakka pääseminen on kuluttanut hänen voimansa loppuun.

”Tästähän puhuttiin jo.” Vastustan halua vaientaa Joseph, kiskoa hänet toiseen huoneeseen.

”Niin mistä?” Violetin katse sinkoilee minusta Josephiin kuin lapsella, joka janoaa kuulla salaisuuden.

”Minä arvasin”, Jane sanoo ja nostaa kätensä ilmaan.

”En minä ole sanonut...”

”Uskomatonta.” Thomas nousee seisomaan, marssii takalle ja nojaa kyynärpäänsä takanreunukseen.

”Kertokaa. Meille.” Jane painottaa joka sanaa, tunkee avaimia lukittuun oveen.

”Evelyn...”

”En halunnut...”

”Ette te voi olettaa, että nielemme tämän mukisematta”, Thomas sanoo.

”Mitä on tekeillä, äiti?” Violetin äänestä kuultaa pelko.

”Mikä voisi olla pahempaa kuin sinun ja isän ilmoitus, että te aiotte tappaa itsenne vuoden päästä?” Jane kysyy, ja minua naurattaa keskustelun absurdiudesta huolimatta tai ehkä juuri siksi. Nauru tukahtuu kurkkuuni ja turpoaa kuin nyyhkäys.

”Se, että te kaikki kohtelisitte minua silkkihansikkain koko vuoden.” Sanat tupsahtavat suusta ennen kuin ehdin purra kieleeni. Osittaisena tunnustuksena, joka on ensimmäinen kokototuus.

”Sinä siis kuolet”, Jane toteaa.

”Vuoden kuluttua”, myönnän yrittäen epätoivoisesti palata alkuun. *Vielä viimeinen vuosi. Ensi kesäkuuhun.*

”Tämä on ihan sairasta”, Thomas sanoo.

”Älä viitsi, äiti.” Janen sanat ovat käden ojennus, kehoitus kiivetä pelastusveneeseen. Hän tietää paremmin kuin kukaan, miltä tuntuu polkea vettä, valmistautua vaaraan. ”Kuvittelitko sinä oikeasti, että tuo menisi läpi?”

Hengitän ulos, ankkuroidun alistumiseeni. *Keskivaihe.* Puoli vuotta sitten varhaisvaihekin tuntui musertavalta. *Tauti etenee nopeasti... normaalisti vaiheiden välissä voi mennä kuukausia tai vuosia, mutta tässä tilanteessa on mahdotonta sanoa...* Nyt antaisin mitä tahansa, että voisin laskeutua puolaa alemmas. Joseph on tietenkin oikeassa. Sairauteni ympärille rakentamani suoja on pelkkä risumaja. Lapset rikkooisivat sen hetkessä, vaikken myöntäisikään mitään.

”Minulla on Parkinsonin tauti. Se etenee nopeammin kuin lääkärit ennustivat. Halusin säilyttää jonkinlaisen normaaliuden vaikutelman niin pitkään kuin mahdollista,

mutta kun tilanne on tämä...” Paljastan käteni, eikä paraskaan pokerinpelaaja pystyisi peittämään niiden vapinaa.

”Voi äiti”, Violet aloittaa.

”Voi helvetti”, Thomas sanoo.

”Voi luoja, äiti. Olen tosi pahoillani. Kunpa olisit kertonut meille... Mutta eikö Parkinsonin tauti ole sama sairaus kuin Michael J. Foxilla? Siis sillä täysin toimintakykyisellä näyttelijällä, joka ei ole lähelläkään kuolemaa?” Jane kysyy.

”Eri ihmiset reagoivat eri tavalla. Lääkäri sanoi, että tämä on epätavallinen tapaus...”

”Okei, käydään jollain toisella lääkäriellä”, Thomas sanoo. ”Oletteko te pyytäneet toista mielipidettä?”

”Juuri tämän takia en halunnut kertoa. Minua on tutkittu ja testattu jo pari vuotta. Etsitty vastausta, joka johtaisi erillaiseen lopputulokseen, mutta sellaista ei ole.” Ääneni sortuu paljaisiin faktoihin, varmaan ja väistämättömään kehitykseen, jota vastaan taistelin rystyset verillä vain antaakseni periksi kuin en olisi koskaan edes yrittänyt pitää puoliani. ”En halua haaskata lyhyttä jäljellä olevaa aikaa sairaaloissa ja vastaanotoilla ja odotushuoneissa, kun te kolme kaivelette turhaan jotain kuvitteellista parannuskeinoa. Tämä on minun päätökseni. Minun diagnoosistani ei keskustella.”

”Sinun olisi pitänyt kertoa meille... Olisimme voineet auttaa”, Thomas sanoo. ”Tämä ei koske pelkästään sinua...”

”Mitä me voimme tehdä, pakkohan jotain on olla...?” Violet kysyy.

”No niin”, Jane keskeyttää. ”Sinulla on siis Parkinsonin tauti... Olen pahoillani, äiti, kamalan pahoillani... ihan hirveää... mutta sanoit, että te molemmat... Hetkinen. Isä, mikä sinulla on?”

”Voi luoja...” Violetin kasvoille nousee uusi kauhu. ”Mikä *sinulla* on?”

Joseph siristää hämmentyneenä silmiään. ”Miten niin mikä?”

”Sanoit, että te molemmat aiotte päättää elämänne”, Jane toteaa hillitysti kuin käyriä tutkiva lääkäri. ”Mikä sinulla on?”

”Ei minulla ole...”

”Teidän isänne teki yksipuolisen päätöksen, että minun kuolemani tarkoittaa hänenkin kuolemaansa. Olen hyvin kiitollinen, jos saatte puhuttua hänet ympäri. Minä olen kyllä yrittänyt.”

”Evelyn”, Joseph varoittaa.

”Mitä?” Thomas kysyy ja hieroo otsaansa. ”Te olette kumpikin hulluja.”

”Oletko sinä siis täysin terve?” Jane kysyy ilottomaan sävyyn.

”Tietääkseni.”

”Ja aiot tappaa itsesi, koska äiti kuolee?”

”Olisi tietysti parempi, että kumpikin saisi elää, mutta äitisi on tehnyt selväksi, ettei sellaista vaihtoehtoa ole”, Joseph murahtaa loukkaantuneena. Nyt ei ole enää mitään, minkä takana piileskellä. Kaikki kortit on lyöty pöytään, eikä katoamistempu huijaa ketään.

”Onko tämä joku teidän kahden välinen kieroutunut peli, jossa katsotaan, kumpi jänistää ensin?” Thomas kysyy. ”Veikkaan nimittäin, että te bluffaatte.”

”En minä bluffaa”, sanon. Haluaisin kääntää kelloa taaksepäin, rutistaa lapsia illan päätteeksi ja vakuuttaa, että olemme aina täällä heitä varten. Valhe, jonka vois pakottaa itseni uskomaan silkalla tahdonvoimalla. Miten hartaasti toivonkaan, että se olisi totta.

”Enkä valitettavasti minäkään”, Joseph lisää. Pystyisikö hän oikeasti tekemään sen? Tai meistä kumpikaan? On eri

asia tunnustaa, kantaa sanojen lapsille aiheuttama tuska, raivo ja murhe... kuin oikeasti *tehdä* se.

”En edes tiedä mistä aloittaa”, Jane sanoo.

”Luulin että sinulla on enemmän järkeä, isä”, Thomas haastaa ja mulkoilee Josephia.

”Thomas.” Sävyäni on päättäväinen muttei ankara. Me odotimme Thomasin reagoivan noin. Valmistauduimme siihen.

”Älä yritä”, Thomas hymähtää ivallisesti. ”Tuo on tosi itsekästä. Miten Violet ja Jane muka pystyvät selittämään tämän lapsille?”

”Me olemme ajatelleet sitä.” Vapina, joka on nyt paljastettu kaikille, estää pidemmät selitykset. Joseph rutistaa kättäni ja tukee minua, mistä olen kiitollinen.

”Ette varmasti ole!” Thomas huutaa. ”Tehän käyttäydytte kuin lemmenkipeät teinit...”

”Rauhoitu, Thomas. En pysty ajattelemaan”, Jane keskeyttää, ja isosiskon auktoriteetti jyrää Thomasin aseman finanssimaailmassa. Meidän esikoisemme... On vaikea uskoa, että Janesta, joka ei ole koskaan ollut naimisissa, saattaa pian tulla isoäiti, sillä hänen tyttärensä Rain paljasti, että he yrittävät saada lapsen. Vauvan, jota en välttämättä saa koskaan pitää sylissä. Sieluani nakertaa menetyks, mielikuva Rainista istumassa sairaalavuoteella, vauva vaaleanpunaisena ja uutena vasten rintaansa, ja tuolista, joka minun kuuluisi vetää vuoteen vierelle, kun hän ojentaa minulle tuon pikkuisen, lapsenlapsenlapseni, paitsi että minä en ole silloin paikalla. En koskaan näe tuon elämän kulkua, en koskaan tunne pienten sormien kietoutuvan sormeni ympärille, en koskaan näe lapsenlapseni perivän äitiyden saloja, jotka sitovat meidät yhteen. Minä pidin vauvojani sylissä niin kuin hän omaa lastaan, ja minun

kuuluisi olla paikalla näyttämässä hänelle miten, antaa hänen väsyneille silmilleen aikaa painua hetkeksi kiinni, sanoa *anna vauva minulle*. Vauva, jota olen rakastanut yhtä kauan kuin sinuakin eli jo ennen kuin me tapasimme, koko ikäni ja tästä iäisyyteen.

Thomas kääntyy katsomaan pikkusisartaan. ”Violet, ethän sinä voi hyväksyä tätä.”

Violet, joka on lyhyempi kuin sisaruksensa ja perinyt minun sirouteni siinä missä Jane ja Thomas perivät Josephin pituuden, tuo mieleen posliininuket, joita hän rakasti pienenä. Hänen hiuksensa ovat laineilla, huulet täyteläiset ja silmät kimmeltävät kyneleistä. Hänen haavoittuvuutensa on kaunista ja käsinkosketeltavaa.

”En voi edes kuvitella sitä.” Violet puhuu mutta on hiljainen, järkkynyt. ”Mutta eivät he minusta ole itsekkäitä. Sitä on ihan kamala ajatella, mutta se on myös... tavallaan romanttista.”

Thomas laskee sormet vastakkain nenälleen, painaa päänsä ja puristaa silmät kiinni. ”Sinä olet ihan sairas.” Hän nostaa katseen isosiskoonsa. ”Jane, ole sinä järjen ääni.”

”En pysty käsittelemään tätä.” Jane pyörittelee viinirypäleen rankaa sormissaan. Hän nyppii sitä, ja oksanhaaroista kuoren alta paljastuu tuoreenvihreää.

Hän ei itke eikä ole vihainen. Hän yrittää ymmärtää, mutta yksityiskohdista ei ole apua. Tällainen päätös on liian vieras, käsittämätön – häntä pelottaa ajatus siitä, että jotakuta voisi rakastaa näin paljon.

”Te olette molemmat ihan sekaisin.” Thomas pudistaa päätään kasvoillaan verhottu ilme.

Joseph avaa suunsa selittääkseen, mutta minä keskeytän ja yritän saada kaiken takaisin raiteilleen. ”Te olette selvästi vihaisia, mikä on ihan ymmärrettävää.” Tiedän

jo puhuessani, etteivät sanat riitä, mutta mieleni sumenee enkä löydä suunnittelemissamme lauseita, lepyttelevää selitystä, jonka toivoimme suovan lapsille rauhaa surun keskellä.

”Vai vihaisia? Tämä on ihan mielipuolista. Ette te voi tehdä niin.” Thomasin ääni sortuu.

Jatkan ja tunnen hiipuvani puhuessani. ”Tässä on paljon sulateltavaa, ja te tarvitsette aikaa. Halusimme vain, että te tiedätte. Tästä on turha jutella sen enempää.”

Joseph nyökkää. Aistin hänen katseensa. Hän on aina vaistonnut pienimmänkin muutoksen mielialassani. Hänen kulmakarvojensa väli silenee, kun hän lukee kasvoiltani sen, mitä en pysty peittämään. Vatsanpohjassani painaa kivi. Se, mikä oli pelkkä ajatus muutama päivä sitten, on nyt pantu liikkeelle. Ajastin on käynnistetty, tiimalasi käännetty. Minulla ei ole enää juuri mitään annettavaa. Keräämäni rohkeus valuu pois, jos lapset jatkavat nyhtämistä. Varmuuteni on perusteetonta ja pettää katsoessani heitä silmiin. Tämä ilta ei ole poikkeus, ja Joseph tietää kysymättäkin, mitä tarvitsen. ”Toivomme, että jonakin päivänä te ymmärrätte ja voitte siihen saakka luottaa meihin ja meidän päätökseemme.” Joseph päästää irti kädestäni ja nousee seisomaan merkiksi keskustelun päättymisestä.

”Ai siinä se, niinkö? Mitään keskusteltavaa ei ole vai? Ja meidän pitää vain luottaa teihin.” Thomas kiehuu raivosta. Hän hakee katseellaan sisariltaan tukea, mutta heillä ei ole ainakaan tällä hetkellä voimia käydä rynnäkköön. Violet on puristettu tyhjiin, Jane on silkkaa jäätä.

”Sinä myöhästyit junasta”, Joseph sanoo lempeään sävyyn.

Thomas avaa ja sulkee suunsa, ja hetken vaikuttaa siltä kuin hän aikoisi väittää vastaan tai jatkaa puhumista.

Huoneessa on hämyistä kuin me kaikki näkisimme samaa selkounta. Thomas ripustaa takin käsivarrelleen ja marssii eteiseen. Joseph seuraa perässä, ja Jane ja Violet nousevat taian rauettua. Äkkiä tuntuu olevan kovin myöhä. Aallot vyöryvät loputtomasti, kohisevat jälleen tilassa, jonka lasten vastaväitteet äsken täyttivät. En saa loukkaantua siitä, ettei Thomas suutele minua poskelle tai sano näkemiin. Itsehän minä sain sen aikaan. Silti sydäntä pakottaa, kun hän kävelee pois. Jane alkaa pinota tiskejä, ja minä viiton hänelle, että antaa olla. Hän kiikuttaa ne keittiöön minusta välittämättä.

Violet lysähtää viereeni kahdenistuttavalle sohvalle polvi-istuntaan kuin lapsi. ”Olen kamalan pahoillani, äiti. Siis siitä, mitä sinä olet joutunut kestäämään ja tuntemaan. Ihan hirveää. Kunpa olisin tiennyt... mutta ole niin kiltti äläkä tee sitä.”

Näen pakokauhun hiipivän, sekoittuvan hänen suruunsa, ja sisälleni sulkema syllisyys yltyy. Miten osaisin selittää lapsille, että kuolemaa minä kaikkein viimeksi toivon? ”Kunpa se olisikin niin yksinkertaista.” Kyyneleet valuvat nyt nopeasti pitkin poskiani. Halaan Violetia, hautaan tunteei hänen kiharoihinsa.

Kuulen, miten Joseph yrittää vielä viimeisen kerran vedota poikaamme. ”Emme me pyydä teitä hyväksymään päätöstämme. Tiedän, että sinä et voi hyväksyä tätä. Mutta ole niin kiltti äläkä katoa meidän elämästämme, Thomas.”

Thomas mulkoilee isäänsä ja astuu ulos sanaa sanomatta. Verkko-ovi paukahtaa hänen jäljessään.

”Tämä asia ei ole loppuun käsitelty”, Jane sanoo ja ottaa käsilaukkunsa. Hän välttelee katsettani, mutta kumartuu halaamaan minua ennen kuin lähtee veljensä perään. Hän lupasi heittää Thomasin kotimatallaan asemalle ja illan viimeiseen junaan New Yorkiin, ja pelkään, että Thomas

myöhästyy tai ei löydä vihapäissään oikeaa laituria. Hänen olisi pitänyt jäädä yöksi, mutta hän haluaa aina matkustaa takaisin kaupunkiin ennen keskiyötä.

Joseph saattaa Violetin ulos, ja tämä pujottaa käsivartensa isänsä käsikynkkään ja viivyttelee hetken ovelta kuin haluaisi painaa olohuoneen mieleensä ennen kuin se katoaa. Hän oikaisee puutarhan poikki kotiinsa naapuritaloon, jossa minä asuin pienenä – äiti jätti pärekattoisen mökin minulle ja Josephille perintönä. Mietin, milloin Violet kertoo päätöksestämme Connorille. Hän on hyvä mies, joka rakastaa Violetia muttei koskaan oppinut kysymään surusta, joka on piirtynyt hänen vaimonsa kasvoille.

Joseph palaa yksin ja istuu viereeni sohvalle. Olohuoneen tyhjennyttyä äsken lausutut sanat kaikuvat ilmassa.

”Sehän meni hyvin.” Josephin ääni on pingottunut puhumisesta kuin hän tuntisi tarvetta yskiä. ”Olisiko meidän pitänyt jättää kertomatta?”

Sydämeni on raskas. Mietin viinirypäleen rankaa, jota Jane ei kyennyt olemaan näpräämättä, Violetin kyyneleitä, Thomasin suuttumusta. Minä ja Joseph mietimme, pitäisikö lapsille ylipäänsä kertoa. Oliko inhimillisempää antaa heille aikaa valmistautua, jos se tarkoitti vuoden kestävästä kipua? Mutta minä tunnen salaisuuksien hinnan, enkä voinut säilyttää tätä salaisuutta itselläni. ”Siinä riittää sulateltavaa. He tarvitsevat vain aikaa.”

”Toivottavasti olet oikeassa”, Joseph sanoo muttei kuulosta vakuuttuneelta.

”Sinä heitit minut susille.” Pyyhin poskiani enkä myönnä, että suuttumukseeni sekoittuu hiven helpotusta siitä, ettei minun tarvitse salaillla, keksiä tekosyitä, jäädä kiinni häpeällisellä hetkellä.

”Niin. Anteeksi... salailu tuntui väärältä. Koko jutussa ei tuntunut olevan järkeä, jollei tiedä koko totuutta.”

”Minä en ollut valmis.” Kuulostan marisevalta, mutta minulla on nykyään niin vähän sananvaltaa mihinkään.

”Minä en ole valmis koko juttuun.” Josephin huomio kääntyy tyhjään sohvaan, ja hän tuntee sillä äsken istuneiden lasten tuskan.

”Sitten meitä on kaksi.”

Istumme hiljaa, mutta hiljaisuus ei ole jännittänyt niin kuin äsken vaan latautunut tietoisuudesta, että kumpikin kannattelee raskasta taakkaa osallisena toisen päätökseen. Ehkä Joseph laskee sen varaan, että muutan mieltäni tai että tämä keskustelu, vakaumukseni, katoaa haipuvan muistini mukana.

”Mitä seuraavaksi?” kysyn.

”Nyt me vietämme tämän vuoden yhdessä, sinä ja minä ja koko perhe. Käymme läpi elämämme vaiheet... elämme yhteiset muistomme uudelleen. Muuta minä en toivo.”

”Arvasin, että sanot noin”, kiusoittelen. Josephin arvatavuus maistuu kitkerältä mutta on samalla kuin palsamia.

”Onko se niin kamala toive?”

Keveys hiipuu äänestäni. ”Ei. Mutta sinä olet terve... sinulla on enemmän aikaa.”

”Minä olen viettänyt liian monta päivää ilman sinua.”

Nojaan hyvin kevyesti häntä vasten. Minun vuoteni Bostonissa, hänen vuotensa merten takana. Muistot ovat niin kaukaisia, että ne tuntuvat kuuluvan jollekulle toiselle. ”Siitä on niin kauan. Kyllä ne päivät on otettu kiinni jo ajat sitten.”

”En koskaan lakkaa toivomasta lisää aikaa sinun kansasi.” Josephin silmät täyttyvät taas kyynelistä, kun meille alkaa valjeta, miten lyhyt aika yksi vuosi voi olla.

”Aikaa ei kai ole koskaan tarpeeksi.” Leukani vapisee, ja Joseph sulkee minut syliinsä.

”Entä sinä?” hän kuiskaa korvaani. ”Tiedän, että olet ajatellut asiaa. Unelmoinut, mitä kaikkea me voisimme tehdä.”

”Ai sen lisäksi, että sinä muuttaisit mielesi?” Vetäydyn kauemmaksi ja tapitan häntä punoittavilla silmilläni. Yhden vuoden lopullisuus vavisuttaa ruumistani. Ajatus ei tuntunut näin pelottavalta, kun se koski vain minua. Ihan kuin voisin vain lipua pois ja pelkkä väreily paljastaisi minun joskus olleen siinä. Nyt ajatus on kahta raskaampi. Kaksi kiveä uppoamassa syvyysiin. Tunteimattomaan.

”Älä, Evelyn. Tämä ilta oli jo muutenkin tarpeeksi vaikea.”

Peräännyn, uupumus peittoaa järjen. Annan periksi, ainakin tällä hetkellä. ”Tiedät jo vastauksen...” Puidistan päätäni. ”Mutta se on typerä haave. Mahdotonta. En tiedä, miten tai voisinko minä...”

Kun vaikenen, Joseph kysyy lempeästi: ”Sinfoniako?”

Katselen lamppujen valaisemaa työhuonetta ja kahta pianoa. Kiiltävän mustaa Steinwayta, jota soitan vain harvoin. Mallikappaletta, jonka isä osti kaksikymmentäluvulla ja jota anelin saada soittaa, joskin se tuntui äidin kriittisen katseen alla siltä kuin olisi tanssinut swingiä museossa: epäasialliselta, lähes holtittomalta. Pidin enemmän Josephin käytettynä ostamasta Baldwinista, sen hunajanvärisestä puusta, kellastuneista koskettimista, saranallisesta pianotuolistista, jonka sisällä voi säilyttää nuotteja, keskeltä painuneesta tyyneystä. Sillä pianolla opetin Janea soittamaan ja yritin opettaa myös Thomasia ja Violetia, mutta se ei ottanut tulta alleen. Sillä pianolla pidin soittotunteja aloittelijoille ja viihdytin vieraita, kun lapset olivat pieniä

ja Majatalo Osterinkuoren jokainen huone oli täynnä. Impromptukonserteilla olohuoneessa, joka tulvi musiikkia, keinahtelevia pareja ja naurua.

Suurin unelma listallani: *soittaa Bostonin sinfoniaorkesterissa*. Juuri sen haaveen siivittämänä olen harjoitellut koko ikäni, se on kuin pinnan alla tykyttävä pulssi. Epäkäytännöllinen, epäuskottava kaipaus, joka syttyi, kun toivoin elämälläni erilaista polkua. En ole koskaan pystynyt hiljentämään sitä järjestä, logiikasta ja elämäni suunnasta huolimatta. En edes nyt, kun loppu on lähellä. En myönnä, miten suureellinen haaveeni on aina ollut, miten naurettava se on nyt. Lasten vihaiset kasvot saavat idean vaikuttamaan mitättömältä, itsekkäältä. Silti tarve on yhä läsnä, sykkii tietoisena ohi valuvista minuuteista.

Sanon sen sijaan: ”Meidän täytyy keksiä, miten jätämme hyvästit.”

Jokainen suuri rakkaustarina ansaitsee arvoisensa lopun.

Kesällä 1941 lapsuudenystävät Joseph ja Evelyn rakastuivat. Nyt, 60 vuotta myöhemmin, he kutsuvat koolle aikuiset lapsensa ja kertovat suru-uutisen: Evelyn tekee kuolemaa, eikä Joseph halua – tai voi – elää ilman vaimoaan. Niinpä he aikovat päättää päivänsä omilla ehdoillaan. Lopun hämmöittäessä pariskunnan ajatukset kääntyvät menneeseen: jaettuihin iloihin ja suruihin, nauruun ja kyyneliin, kaikkeen mikä on tuonut heidät tähän pisteeseen.

Amy Neffin pakahduttava esikoisromaani on ajaton kertomus horjumattomasta rakkaudesta sekä ylistyslaulu yhdessä vietetylle elämälle ja pimeydessäkin kukkivalle toivolle.

”Nostattaa kyneleet kaikkein totisimmankin lukijan silmiin.”

BOOKLIST

”En ole koskaan lukenut mitään tätä koskettavaa, moniulotteista romaania vastaavaa.”

KIRJAILIJA JODI PICOULT

9 789520 461751

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-6175-1